

Er is een wig gedreven tussen de geslachten

Beide mensen horen de vertrouwde klank van Gods stem, die hen dagelijks vergezelt. Hij is als een zachte bries waarin ze gewend zijn zich te koesteren. Hij komt in de avondwind die verkoeling brengt in de hof. Zijn aanwezigheid vult hun gezegende bestaan. Hun blijdschap is volmaakt. In zijn nabijheid zullen ze groeien in kennis, in bekwaamheid, in liefde, in energie en in verantwoordelijkheid. Zo zullen zij en hun nageslacht als medewerkers van God een eeuwig partnerschap aangaan, waarbij De Schepper met zijn schepsels in overleg zal zijn over het beheer van hemel & aarde. Maar zover zal het nu niet meer komen. Het eerste teken van verval openbaart zich in de mens – man en vrouw schiep Hij hen. Ze zijn schuw. Ze huiveren en verbergen zich. Het vreesachtige en achterbakse godsbeeld dat de slang opriep is nu het heersende mensbeeld geworden. Een vertrouwd geluid, de stem van God die wandelt in de hof, jaagt ze nu schrik aan. De dagelijkse vreugde voor zijn aanwezigheid slaat om in paniek. De liefdevolle omgang met de Schepper, als van ouder en kind, verdwijnt en wordt vervangen door een onbestemde dreiging. De eens volmaakte mens raakt nu in totale verwarring. Hij wordt gedreven door angst. De wereld is geen goede plaats meer. De Schepper is in hun beleving niet meer hun liefdevolle vriend. Het grote drama van de vervreemding begint zich hier af te tekenen. Vanaf nu is de natuurlijke kennis van God aan het afbrokkelen in het hart van de mens. Die kennis maakt plaats voor het wantrouwen en de beklemming waaraan de mensheid tot op de dag van vandaag lijdt. De eerste mensen weten nu niet beter meer dan zich geheel nutteloos te verstoppen voor Hem die hun zo vertrouwd was.

God roept Adam, niet zijn vrouw. Adam is de door de Schepper aangestelde koning. Zijn vrouw is de koningin die hem raad geeft, maar hij blijft aansprakelijk. De eindverantwoordelijkheid voor de beslissingen van de mens kan niet gedeeld worden. Daarom roept God Adam. Deze voelt heel goed dat hij niet kan ontsnappen aan de blik van zijn Maker, en hij komt tevoorschijn en antwoordt meteen zonder zich verder schuil te houden. Hun dwaze actie had dan ook meer weg van in elkaar krimpen dan van wegkruipen. Adam verschijnt bibberend en met zijn handen voor zijn schort voor het aangezicht van God. Hij draait er niet omheen. Om daar in zijn blootje te staan vervult hem met zo'n diepe schaamte dat hij wel door de grond kan zakken. Dat God hem bloot schiep speelt ineens geen rol meer. Hier legt de rede het af tegen dit nieuwe, existentiële, veel te grote zelfbewustzijn dat tot vervreemding leidt. Je schamen doe je voor vreemden. God is vreemd geworden. Adams oordeelsvermogen is aangetast. De ware verhouding tussen God en de mensen is diffuus geworden en Adams nageslacht draagt daar nog steeds de sporen van. Wij zijn Adam en Eva. Wij schamen ons voor wat we aanrichten met onze oneerlijkheid, onze zelfzucht en onze onverschilligheid. Maar vooral ook in onze achterdocht jegens Hem die ons onveranderd blijft liefhebben. We geloven Hem niet. Als Hij werkelijk van ons hield, dan moet Hij volgens ons... we weten precies wat Hij dan allemaal zou moeten. Maar het is opvallend hoe mild God in gesprek gaat met de mens. Hij is veel toleranter tegenover zijn afgevalen kinderen dan je zou verwachten, dat wil zeggen: dan wij zouden zijn voor hen die ons verloochenen. Hij neemt ze serieus in wat zij te berde brengen op zijn vragen en zoekt verder tot Hij de waarheid boven tafel krijgt en het naadje van de kous weet en voor hen blootlegt. Hij vraagt rustig hoe Adam zo wijs is geworden dat hij zich nu ineens zo volstrekt onnatuurlijk schaamt. Wie heeft hem op dat valse spoor gezet? Dan oppert God zelf het eenvoudige antwoord op die vraag zodat Adam de erkenning daarvan al in de mond wordt gelegd. God wordt niet boos als de man zijn verantwoordelijkheid afschuift op de vrouw die naast hem in de bosjes zit. Met die laffe

daad gaat Adam ons voor in de weigering om de consequenties te dragen van de niet zo heilige daden die we plegen. Maar er gebeurt nóg iets bedenkelijks bij de eerste mens. De vrouw, die hem zo verrukt deed uitroepen:

“Mijn vlees! Mijn beenderen!” is ineens een vreemde geworden. Ook zij. Hij duwt haar van zich af met de woorden:

“De vrouw die U mij heeft gegeven...” In het hart van de mens is een wig gedreven tussen de geslachten. De aantrekkingskracht van het ‘andere’ dat ontdekt moet worden is er nog steeds. Het verlangen naar de aanvulling, de completering drijft de geslachten tot elkaar. Maar tegelijkertijd is het ‘andere’ ook dat wat mijn eigenheid bedreigt, dat wat mij wil omvatten, dat wat mijn zelfstandigheid beknot. De eeuwige strijd tussen man en vrouw wordt hier door Adams woorden geïnitieerd en geïllustreerd. Tevens bevatten die woorden een nauwelijks verborgen verwijt richting de Schepper.

“Als U mij die vrouw niet had gegeven, was het niet gebeurd!”

Maar God wijst Adam niet terecht, dreigt niet, geeft hem geen preek, schudt niet eens zijn hoofd. Sterker nog, Hij neemt Adams doorverwijzing als waarheid over en legt die ruw en verwijtend aan de vrouw voor. ‘Wat heb je gedaan?!’ Hij wendt zich meteen tot Eva die eveneens in haar volle verantwoordelijkheid als *tegenover* van Adam wordt aangesproken. Ook zij accepteert de haar gegeven verantwoordelijkheid niet zonder afleidingsmanoeuvre. Zij gaat daarin nog iets verder dan haar man. Bij hem is het verwijt impliciet. Zij doet er een schepje bovenop, door niet alleen weer te geven wat er is gezegd, maar dat samen te vatten in een onverholen beschuldiging van bedrog die zij over de slang uitspreekt. Het beest heeft haar begoocheld, misleid. Hij beloofde gouden bergen en we kregen modder. Het is oplichterij! Deze aanpak van het beschuldigen van anderen dat het mensenpaar nu praktiseert, heeft altijd het schoonvegen van het eigen straatje tot doel. Zij kon er niets aan doen, ze is in de val gelopen suggereert ze. Eva speelt net als Adam de slachtofferrol. Zo is er bij de mens – man en vrouw schiep Hij ze – geen spoor van berouw. Er is alleen zelfhandhaving. Toch laat de Schepper ook dat voor wat het is. Hij negeert Eva’s verkapte zelfrechtvaardiging, neemt ook van haar beschuldiging de volle betekenis over en komt daarmee direct bij de bron van de ellende uit. De slang is er nog, en zelfs die wordt door hem voor vol aangezien, ook al is het een dier en hoeft Hij niet meer te vragen naar de rol die het beest gespeeld heeft nu de juiste toedracht door de vrouw is weergegeven. Maar die speciale aandacht heeft een speciale reden. Het betekent uiteraard niet dat we de dieren op een voetstuk moeten plaatsen en aan mensen gelijk moeten maken. Dat is in onze wereld van de 21^e eeuw wel aan het gebeuren. Er wordt hier en daar zelfs serieus nagedacht of het officieel bestraffen van dieren die zich misgaan een optie is. In het verhaal is iets anders aan de hand. De slang speelt een cruciale rol. Zoals Adam en Eva in de gelijkenis van het oerverhaal staan voor de collectieve mensheid, is de slang de personificatie van het kwaad. Er staat niet: slang = duivel, maar dat men het ervan gemaakt heeft is niet zo gek. Dat er veel meer aan de hand is dan de manipulaties van een fabeldier wordt heel duidelijk in de vervloeking die God op hem laadt.